

הכמוני

ואם עז קרבנו והקריבו לפני ד'

נתעוררתי ע"י אבי שליט"א לבאר קצת תורת העזים. ידוע שיש בבהמות הטהורות [טייטש של בהמה-חיה תרבותי domestic animal] שני מינים- בהמה גסה, בהמה דקה. בהמה גסה היא ה"בקר" [שור פר עגל פרה] ולא נדבר מזה. בהמה דקה [נקרא גם "צאן"] יש בתוכו שני מינים-כבשים ועזים.

לראשונה, מוצאים עז בברית בין הבתרים-עז משולשת- לצורך ברית. עובדה זו מלמד אותנו דבר חשוב מאד: צורך העז בבריאה היא רב-גונית, לאכילת בשרו, חלב, עורו, קשרו, לעשית ברית, לקרבו אשה לד' [הרי שש...] ועוד לערוך היטב איזה מהם תופס מקום חשוב יותר בהרשימה.

וולד העז נקרא "גדלי" או גדי-עזים [פעם אחת שה-עזים!] לפעמים קשה להבדיל בין כבש לגדי, לשניהם "שער" [בחז"ל נקרא "נוצה" ואינו חשוב כל כך] לשניהם חלב, וטעם בשר שניהם קרובים זה לזה, עד שהוצרכו המלך והמלכה לשאול לכהן גדול איזה מהם טעים יותר, והשיב בטעות "הכבש" והא ראה, שמקריבים ממנו תמיד. אבל לאיך גיסא יש קרבנות שכשרים דווקא מן העזים: כגון יחיד נשיא וכהן, בעבודה זרה, מביאין עז בת שנתה! [שלח] גם ביום הכפורים יש שני שעירים דווקא [ומעניין הדבר שבפרשה זו, בעולה ובשלמים הוקדם הכבש להעז, ובחטאת יחיד הוקדם העז! ובעולה ויורד שוב הוקדם הכבש]

יש סימן מובהק להכיר בין כבש לעז, והוא הזקן, שיש לעז גם נקיבה, וכן מה שאמרו חכמים דזוטר גנובתה [האלה קצרה, ואינו נקרב על גבי המזבח]. נקיבת העז שמולדת נקרא "עזים" והזכר "תישים" [עזים מאתיים ותישים עשרים-זכר אחד 10 נקיבות] בידייש מתרגמים תישים "באקנן" היא מלה עתיקה מאד, ותרגומו זכר מן העזים שתפקידו להעמיד וולדות [כשרוצים לאכול את בשרו, המנהג לסרסם כדי הבשר טעים יותר- וזה נזכר בחז"ל]

מעניין הדבר כי מצינו כמה פעמים שהשתמשו בגדי-עזים כ"מתנה" ודורון לפיוס וכ' ואביא כמה דוגמאות: בקה עושה שני גדיי-עזים מטעמים, בעבור שיברך יצחק את יעקב. תמר שואלת אתנו, ויהודה משיב אנכי אשלח גדי-עזים מן הצאן. דומה מאד, שמשון לוקח גדי ורוצה לפייס הנערה שברחה לבית אביה, ואביה אינו מניח לו ליכנס! [ויהי מימים בימי קציר חייטם, ויפקוד שמשון את אשתו בגדי עזים, ויאמר: 'אבואה אל אשתי החדרה', ולא נתנו אביה לבוא. ויאמר אביה: אמור אמרתי כי שנוא

שנאתה] שופטים טו. כשמשח שמואל את שאול למלך מנבא לו שמואל ואומר לו: , ומצאוך שם שלשה אנשים, עלים אל-האלהים בית-אל; אַחַד נְשֵׂא שְׁלֶשֶׁה גְדִיִּים, וְאַחַד נְשֵׂא שְׁלֶשֶׁת כְּפָרוֹת לַחֶם, וְאַחַד, נְשֵׂא נֶבֶל-יִין והם יתנו לך כל זה כדורון וזה סימן שנמשחת למלך.

יותר מפליא: בגמר מלכות שאול כשהיה עליו רוח רעה ביקש נער יודע נגן, הלא-הוא דוד בן ישי! וכמנגן המנגן ותהי עליו רוח ד'. ישי שלח דוד בנו לעמוד לפני שאול וזה לשון הפסוק: וַיִּקַּח יִשִׁי חֲמֹר לַחֶם, וְנָאֵד יִין, וְגָדֵי עִזִּים, אַחַד ; וַיִּשְׁלַח בְּיַד-דָּוִד בְּנוֹ, אֶל-שָׂאוֹל. כֹּה וַיְבֵא דָוִד אֶל-שָׂאוֹל, וַיַּעֲמֵד לִפְנָיו; וַיֶּאֱהָבֵהוּ מְאֹד, וַיְהִי-לוֹ נְשֵׂא כְלִים. כִּב וַיִּשְׁלַח שָׂאוֹל, אֶל-יִשִׁי לְאִמּוֹ: יַעֲמֵד-נָא דָוִד לִפְנָי, כִּי-מִצָּא חָן בְּעֵינַי. וכן במנוח וגדעון קרבו גדי-עזים כדורון לפני המלאך

הגדי אוהב מאד לקפוץ ושונא הצמצום והוא פלקסיביל מאד, אים יש שלשה טפחים בין המחיצה להקרע, כבר אפשר לגדי להזדקר ולהינס [הגם שגובה הגדי הוא פי כמה מזה!] וכן מצינו בבבא קמא כמה סיפורים של גדי קופץ מראש הגג וחשבינו ליה אורחיה. בסנהדרין כה פסלו רועה עזים אף שמגדלן בבית, דעידי דמשמטי ונמצאו אוכלין משדות אחרות והזיקן רב.

יש עז-בר, wild-goat והוא מה שנקרא אקו ibex . בעבר, השתמשו בעיקר בחלב-עזים, לא חלב-פרה . [לא תבשל גדי בחלב אמו- ודי חלב עזים משלי כז] חמאת בקר, וחלב צאן [החמאה עשו מבקר כמו אצלנו, והחלב מן הצאן=העז]

חידת השבוע: כמה עזים (קרבנות ציבור שקבוע להם זמן) הקריבו בכל שנה (מר"ה עד ר"ה)?

איזה מנחה/ות לא הוזכרו בפרשה זו?

פתרון חידה שעברה: דבר ראשון שהקים משה במשכן-אדנים, האחרון-מסך שער החצר. (פרשת פקודי)

הלחם הושם על השלחן ביום ראש חודש ניסן-יום א'. והדין (ענין מסכת מנחות) שאים לא הושם הלחם בשבת, הוי מחוסר זמן, וימתין עוד שבוע שלם, עד שיקריב את הבזיכין ויאכלו הלחם. נמצא ב"ד ניסן (ערב פסח שחל בשבת!) הקריבו את הבזיכין ואכלו את הלחם (שהיה מצה-כדין כל המנחות חוץ משתי הלחם) כל הלילה עד חצות! [אך א"א לצאת בו חובת מצה (למה?)]

נא לשלוח פתרונות החידה ל weeklygilyon@gmail.com (גם אפשר להימנות לקבל הגיליון דרך אי-מייל) או לפקס 718-301-1771